

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 5)

2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 13.12.2002 Tarihli ve 4774 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/318)

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

19.12.2002

Sayı : B.01.0.KKB.01-18/A-4-2002-854

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 13.12.2002 günlü, A.01.0.GNS.0.10.00.02-97/921 sayılı yazınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca 13.12.2002 gününde kabul edilen, 4774 sayılı "2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun" incelenmiştir :

4774 sayılı Yasanın;

- 1. maddesiyle, Anayasanın milletvekilliği seçilme yeterliliğini düzenleyen 76. maddesinin milletvekili seçilmeye engel durumlara yer verilen ikinci fıkrasındaki "ideolojik veya anarşik eylemlere" ibaresi "terör eylemlerine" biçiminde değiştirilmiş,

- 2. maddesiyle, Anayasanın Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri düzenleyen 78. maddesine eklenen beşinci fıkrada, bir ilin ya da seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması durumunda ara seçim yapılacağı, ara seçimin boşalmayı izleyen doksan günden sonraki ilk pazar günü gerçekleştirileceği ve bu fıkra gereği yapılacak seçimlerde Anayasanın 127. maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanmayacağı belirtilmiş,

- Geçici 1. maddesinde de, Anayasanın 67. maddesinin son fıkrasının, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22. dönemi içinde yapılacak ilk ara seçimde uygulanmayacağı kurala bağlanmıştır.

Yukarıda belirtilen her üç düzenleme birlikte ele alındığında, yapılmak istenilen Anayasa Değişikliğinin öznel, somut ve kişisel amaçla gerçekleştirildiği ortaya çıkmaktadır.

1 - Gerçekten, bir yandan Anayasanın 76. maddesinin ikinci fıkrası değiştirilerek, "ideolojik ve anarşik eylemleri" tahrik ve teşvik suçundan hüküm giymiş olanın milletvekili seçilebilmesine olanak sağlanırken; diğer yandan, bir il ya da seçim çevresinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması durumunda ara seçim yapılması öngörülerek, oluşturulacak koşullarla, 76. madde değişikliği ile engeli kalkan kimilerine, normal süreyi beklemeden milletvekili seçilme yolu açılmaktadır.

Anayasanın 78. maddesinin üçüncü fıkrasında, ara seçimlerin her seçim döneminde bir kez yapılacağı, kural olarak genel seçimlerin üzerinden otuz ay geçmedikçe ara seçime gidilemeyeceği, dördüncü fıkrasında da genel seçimlere bir yıl kala ara seçim yapılamayacağı kurala bağlanmıştır.

Bu kuralların amacı, ülkenin sürekli seçim ortamında bulundurulmasının getireceği olumsuzlukların ve genel seçimlere bir yıldan az süre kalmışken ara seçim yapılarak seçmen eğiliminin etkilenmesinin ve yönlendirilmesinin önlenmesidir.

Oysa, incelenen Yasa ile getirilen düzenleme, bir il ya da seçim çevresinin tüm milletvekillerine sahip siyasal partiye ya da aynı amaca ulaşmak için anlaşılan siyasal partilere, o il ya da seçim çevresindeki üyeliklerinin boşaltılmasını sağlayarak ara seçime başvurma ve genel seçim öncesi seçmen eğilimini etkileme olanağı sağlamaktadır.

Bu sınımlarına karşın söz konusu düzenlemelerin getirilmiş olması da yasanın özel amacını göstermektedir.

2 – İncelenen Yasa ile anayasal kurallarda gerçekleştirilen bu değişikliklerin, yasal düzenlemeye dönüştürülmeden uygulamaya konulamayacağı açıktır. Anayasanın 67. maddesine 03.10.2001 günlü, 4709 sayılı Yasayla eklenen son fıkrada ise, seçim yasalarında gerçekleştirilen değişikliklerin, yürürlüğe girdiği günden başlayarak bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmayacağı kurala bağlanmıştır.

İncelenen 4774 sayılı Yasanın geçici 1. maddesi düzenlenerek 67. maddede öngörülen sınırlandırmanın Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22. dönemi içinde yapılacak ilk ara seçimlerde uygulanmaması sağlanmıştır.

Bu geçici madde de, Anayasa değişikliğinin kişiye özel niteliğini açıkça ortaya koymaktadır. Çünkü, bu geçici madde ile Anayasanın genel norm olma özelliği ortadan kaldırılmaktadır.

3 – Yüksek Seçim Kurulunun 02.11.2002 günlü, 978 sayılı kararı ile Siirt İli seçim çevresinde yapılan genel seçim ve milletvekili tutanakları iptal edilerek, bu İlde seçimin yeniden yapılmasına karar verilmesi üzerine, Anayasada yapılacak genel değişiklikten ayırıp, yalnızca bu maddelerdeki düzenlemelerin, özellikle 76. madde değişikliği ile geçici 1. madde düzenlemesinin ivedi biçimde yürürlüğe konulmak istenilmesi de Yasanın öznel ve kişiye özgü yapısını gözler önüne sermektedir.

4 – Ayrıca belirtmek gerekir ki, daha sonra yapılacak seçimlerde bu düzenlemelerden kapsama giren herkesin yararlanacak olması da, 4774 sayılı Yasanın kişiye özgü çıkarılış amacına ve niteliğine etkili değildir.

Anayasanın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir.

Hukuk devleti, bütün etkinliklerinde hukuka ve Anayasaya uyan devlettir. Anayasanın egemenliği ve bağlayıcılığı yanında yasa koyucunun uymak zorunda bulunduğu ilkeler ve evrensel hukuk kuralları vardır.

Evrensel hukuk ilkelerine göre, yasaların genel ve nesnel olması ve kişiye özgü olmaması gerekmektedir. Yasaların bu öğelere uygun çıkarılması hukuk devleti olabilmenin koşullarındandır. Ayrıca, yasaların kamu yararı amacıyla çıkarılması hukukun bilinen ilkesi gereğidir. Yasalarda bulunması gereken bu özellikler, yasaların özel, güncel ve geçici bir durumu gözetmeyen, belli bir kişiyi hedef almayan kuralları içermesini zorunlu kılmaktadır.

Yasalarda bulunması gereken bu özelliklerin, üst norm olan anayasalarda ya da anayasada değişiklik yapan yasalarda öncelikle aranacağı kuşkusuzdur.

İncelenen 4774 sayılı Yasa, yukarıda dört bölümde sayılan gerekçelerle, öznel ve kişiye özgü niteliği nedeniyle hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Yayımlanması yukarıda açıklanan gerekçelerle uygun bulunmayan 4774 sayılı “2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun”, Türkiye Büyük Millet Meclisince bir kez daha görüşülmesi için, Anayasanın 4709 sayılı Yasa ile değişik 89., 104. ve 175. maddeleri uyarınca ekte geri gönderilmiştir.

Ahmet Necdet Sezer
Cumhurbaşkanı

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No. : 1/318

Karar No. : 6

23.12.2002

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığınızca 20.12.2002 tarihinde Komisyonumuza havale edilen "2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 13.12.2002 tarih ve 4774 sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi" (1/318) Komisyonumuzun 23.12.2002 tarihli toplantısında görüşülmüştür. Toplantıya Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Ertuğrul Yalçınbayır ve diğer yetkililer katılmışlardır.

Toplantıda öncelikle Cumhurbaşkanımızın geri gönderme gerekçeleri okunmuştur. Sayın Cumhurbaşkanı yapılmak istenilen Anayasa değişikliğinin öznel, somut ve kişisel amaçla gerçekleştirildiğini belirtmektedir. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Ertuğrul Yalçınbayır Cumhurbaşkanının Anayasadan kaynaklanan geri gönderme yetkisini kullandığını Anayasa Komisyonu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun bunun gereğini yerine getireceğini ifade etmiştir. Sayın Ertuğrul Yalçınbayır katılımcı bir anlayışla sorunun çözülmesi gerektiğini, öncelikle Anayasanın 175 inci maddesinin yeniden düzenlenmesinin önemli olduğunu, somut olayda demokrasi derinlik kazandırıldığını ve referandum konusu dahi olamayacak bir olay olduğunu belirtmiştir. Cumhurbaşkanının geri gönderme tezkeresi ve 4774 sayılı Kanunun tümü üzerindeki görüşmelerde, getirilen düzenlemelerin kişisel ve öznel olmadığı üyelerimizce belirtilmiştir. Bir düzenlemenin kişisel olarak nitelenebilmesi için o kişiden başka bir kişiye uygulanamaması, bir kere uygulanmakla tükenmesi gereğine dikkat çekilmiştir. Anayasanın 76, 78 ve 67 nci maddelerinde getirilen düzenlemeler genellik ve süreklilik arz etmekte; şu anda bile binlerce kişiye uygulanabilme kabiliyetini taşımaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği bağlamında düşünce ve ifade özgürlüğünün daha ileri seviyede tanınması böyle bir düzenlemeyi gerekli kılmaktadır. Kanunun bir Alt Komisyonunda incelenmesi yönünde verilen önerge Komisyonumuzca kabul edilmemiştir. Kanunun tümü üzerinde Cumhurbaşkanının geri gönderme gerekçeleri doğrultusunda yapılan incelemelerden sonra maddelerine geçilmiş ve maddeleri ayrı ayrı görüşülerek oya sunulmuş, Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Burhan Kuzu</i>	<i>Atilla Koç</i>	<i>Mehmet Ali Bulut</i>
İstanbul	Aydın	Kahramanmaraş
Kâtip	Üye	Üye
<i>Ayhan Sefer Üstün</i>	<i>Uğur Aksöz</i>	<i>Abdullah Torun</i>
Sakarya	Adana	Adana
	(Muhalefet şerhim ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Hüsrev Kutlu</i>	<i>İbrahim Hakkı Aşkar</i>	<i>Halil Ünlütepe</i>
Adıyaman	Afyon	Afyon
		(Muhalefet şerhim eklidir)

Üye <i>Haluk İpek</i> Ankara	Üye <i>Atilla Emek</i> Antalya (Muhalefet şerhim eklidir)	Üye <i>Tuncay Ercenk</i> Antalya (Muhalefet şerhim eklidir)
Üye <i>Mehmet Salih Erdoğan</i> Denizli	Üye <i>Metin Kaşıkoğlu</i> Düzce	Üye <i>Mustafa Nuri Akbulut</i> Erzurum
Üye <i>Nimet Çubukçu</i> İstanbul	Üye <i>Yılmaz Kaya</i> İzmir (Muhalefet şerhim ektedir)	Üye <i>Musa Sivacıoğlu</i> Kastamonu
Üye <i>Atilla Kart</i> Konya (Muhalefet şerhim ektedir)	Üye <i>Süleyman Sarıbaş</i> Malatya (Muhalefet şerhim ektedir)	Üye <i>Mehmet Kurt</i> Samsun
	Üye <i>Ilyas Sezai Önder</i> Samsun (Muhalefet şerhim ektedir)	Üye <i>Ahmet Çağlayan</i> Uşak

MUHALEFET ŞERHİ

Getirilen anayasa değişikliklerine aynen katılıyoruz. Ancak, demokratikleşmemizin daha da kapsamlı olması gerektiği ve değişiklik önergelerimiz de nazara alınarak anayasal değişikliklerin yapılması gerektiği düşüncesindeyiz. Muhalefet şerhimiz, bu gerekçeyle sınırlıdır.

<i>Atilla Kart</i> Konya	<i>Yılmaz Kaya</i> İzmir	<i>Uğur Aksöz</i> Adana
<i>Tuncay Ercenk</i> Antalya	<i>Atilla Emek</i> Antalya	<i>Ilyas Sezai Önder</i> Samsun
	<i>Halil Ünlütepe</i> Afyon	

ANAYASANIN 89 UNCU MADDESİ GERE-
ĞİNCE CUMHURBAŞKANINCA BİR DAHA
GÖRÜŞÜLMEK ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN
KANUN

**2709 SAYILI TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİN
DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 4774 Kabul Tarihi : 13.12.2002

MADDE 1. – 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasındaki “ideolojik veya anarşik eylemlere” ibaresi “terör eylemlerine” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2. – Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 78 inci maddesine dördüncü fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki beşinci fıkra eklenmiştir.

Yukarıda yazılı hallerden ayrı olarak, bir ilin veya seçim çevresinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde üyesinin kalmaması halinde, boşalmayı takip eden doksan günden sonraki ilk Pazar günü ara seçim yapılır. Bu fıkra gereği yapılacak seçimlerde Anayasanın 127 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. – Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67 nci maddesinin son fıkrası, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22 nci dönemi içinde yapılacak ilk ara seçimde uygulanmaz.

MADDE 3. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halk oylamasına sunulması halinde tümüyle oylanır.

ANAYASA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**2709 SAYILI TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİN
DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN**

MADDE 1. – Kanunun 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. – Kanunun 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. – Kanunun geçici 1 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. – Kanunun 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

